

The Content of Basics of Visual Arts; An Analysis Based on the Components of Entrepreneurship

*Azam Jamshidi Tavana

**Zeinab Fazaeli Far

***Gholamali Ahmadi

* PhD of curriculum studies, Iran, Tehran azam4365jamshidi@gmail.com

** PhD of curriculum studies of Shahid Rajaee University, Iran, Tehran hasti3_fazaelifar@yahoo.com

*** Associate Professor of Shahid Rajaee University, Iran, Tehran gaahmady@yahoo.com

Received: 25.04.2018

Accepted: 03.03.2019

P.127-148

Abstract

system of education, especially Vocational branch, one of the important trends to develop and grow individuals entrepreneurial skills in people. The purpose of this study is the contents of the book of the visual arts of technical and Professional branch in 2020-2021. The instrument was a content analysis form consisting 7 main components, i.e. success-seeking, risk-taking, accountability, creativity and innovation, tolerance for ambiguity hardworking, and internal control. To confirm the validity and formal and content reliability of the study, the views of experts in educational planning and specialists of entrepreneurship were used. Reliability is calculated 0/81 by using Holsty reliability formula. Content analysis have been analyzed using Shannon entropy method. The results showed that among the seven components studied. The tolerance for ambiguity with the information load is 88.5 and the importance factor of 0.17 is the most attention And the success seeking factor with the amount of information load is 60.42 and the importance coefficient of 0.11 has the least attention. Considering the distribution of entrepreneurship components in the content of the book, in addition to tolerance for ambiguity, it creates a good context for success seeking , riskiness, accountability, hardworking, innovation and creativity, and internal control.

Keywords: Covid-19, Technology, Innovation, Consequences, Futures Wheel.

Corresponding Author: Azam Jamshidi Tavana - Azam4365jamshidi@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The curriculum of visual arts as a key book with a skill-practical approach has an effective role in measuring the responsiveness of skills such as entrepreneurship, market needs and human resource development. For this purpose, in the present research, it has been tried to examine the amount of attention paid to the five components of entrepreneurship in the content of visual arts books, including text (writings), exercises and pictures. According to what was said, this research aims to answer this question. To what extent has attention been paid to entrepreneurship components in the content of the visual arts book of the technical and professional course (including text, exercises and pictures)?

Ristovska et al. (2022), in the study of entrepreneurial skills in the process of entrepreneurship education in schools, reached the conclusion that creativity and innovation in the content and behavior of the teacher affects the spirit and entrepreneurial behavior of students.

Denanyoh et al. (2019) conducted a research entitled the influencing factors on the entrepreneurial intention of students. The results of the research showed that the creation of entrepreneurial spirit and intention is a function of educational support factors such as encouraging school staff, providing necessary training, external support and family support.

Aghamohammadi (2018) in a research titled Content Analysis of the Entrepreneurship and Production Workshop book, from the perspective of reflecting entrepreneurial personality traits, he came to the conclusion that among the entrepreneurial personality traits studied, the creativity trait received the most attention and the independence trait received the least attention has dedicated itself.

Methodology

In this research, in order to answer the desired questions and to examine the content of the visual arts book of the technical and professional course in the academic year 2020-2021, including (text, exercises, pictures), the method of content analysis was used. For this purpose, first, the main components of entrepreneurship including success seeking, personal control, risk taking, responsibility, creativity and innovation, hard work, uncertainty tolerance and the indicators of each of them were transferred to the coded forms that were made by the researcher. In the next step, the raw data of the text was read and the frequency of each indicator was counted and recorded. In order to validate the research tool, the expert opinions of four people have been used. In this research, the researcher has used Holstein's reliability formula to determine reliability, and the agreement coefficient between the coders was 0.81. Shannon's entropy method was used for data processing.

findings

Question) To what extent has attention been paid to entrepreneurship components in the content of the visual arts book?

To answer this question, the content of the visual arts book, including text, exercises and images, was analyzed in terms of components and indicators of each component, the results of which are shown in table 1.

Table1: normalized data of indicators related to entrepreneurship in the content of the visual arts book

Components	indicators	Text	Picture	Practic	total number of indicators	Frequenc y percentage of indicators	sum of the abundance of componen ts	Compone nt abundanc e percentag e
Success-seeking	self-actualization	23	15	4	42	26.08	161	23/88
	optimism	23	12	4	39	24.22		
	result oriented	24	13	6	43	26.70		
	need for progress	21	12	4	37	22.98		
risk-taking	Riskiness	10	6	4	20	25.31	79	11.72
	Self Confidence	10	5	5	20	25.31		
	courage	9	3	4	15	18.98		
	Ability to learn from mistakes	10	8	5	23	29.11		
accountability	leadership	25	3	8	36	36.36	99	14.68
	Pragmatism	8	2	7	17	17.17		
	Willingness to be responsible	27	9	10	46	46.46		
hardworking	determination	8	3	5	16	30.18	53	8.20
	decisiveness	10	2	2	14	26.4		
	Perseverance	13	2	4	19	35.84		
	energetic	2	1	1	4	7.54		
internal control	independence	9	4	5	18	36.9	50	7.41
	Orientation to personal values	10	2	3	15	30.1		

	Self-esteem	13	1	3	17	33		
creativity	innovation	25	22	17	62	35.02	177	26.26
	Presenting a new way	15	22	10	47	26.55		
	ideation	35	20	9	64	36.15		
tolerance for ambiguity	Ambiguous conditions	12	2	4	18	32.72	55	8.16
	lack of determination	11	2	6	19	34.54		
	Living with incomplete knowledge	12	4	2	18	32.72		
total		365	177	132	336	100	674	100

According to table number 1 of the 674 units coded in the book of visual arts, the highest frequency value is related to the creativity and innovation component with 177 items and 26.26 and the lowest frequency value is related to the internal control component with 50 items and 7.41. According to the obtained results, the high energy index with 4 frequency items and 7.54 has the lowest frequency value, and the new way offering index has the highest frequency values with 47 frequency items and 26.55.

Table2: Information load and importance coefficient of the components related to entrepreneurship in the content of the visual arts book

Visual arts book content	Entrepreneurial components						
	Success-seeking	creativity	accountability	hardworking	internal control	risk-taking	tolerance for ambiguity
EJ	60.42	64/03	77/66	82/5	86/5	72/22	88/5
WJ	0/11	0/12	0/14	0/15	0/16	0/14	0/17

The above table shows that among the studied components, the ambiguity tolerance component with the amount of information load (88.5) and the importance coefficient (0.17) has the most attention and the success seeking component with the amount of information load (60.42) and the coefficient Importance (0.11) gets the least attention.

Discussion

The distribution of entrepreneurship components in the content of this book is not balanced. Since entrepreneurship is an acquired, purposeful and teachable process. Revision of the content of the book of visual arts makes possible the development and growth of entrepreneurship in technical and professional schools in the fields of cinema graphics, painting, drama, and architectural drawing.

Based on the research results, it is suggested:

- 1- Due to the importance of the component of seeking success in developing personality traits such as self-actualization, optimism, and the need for progress, it is suggested that attention be paid to this component by renewing the content of the book.
- 2- Due to the fact that the most amount of frequency in the book of visual arts is related to images, it is recommended to pay attention to various components of entrepreneurship in images.

References

- Aghamohammadi, Javad (2018). Development of entrepreneurial personality traits: content analysis of the workshop book on entrepreneurship and production of the theoretical secondary course from the perspective of the degree of reflection of entrepreneurship, Development Strategy, No. 183, 57-204.
- Denanyoh, R; Adjei, K & Nyemekye, G.E (2019), Factors that Impact on Entrepreneurial Intention of Tertiary Student in Ghana. International journal of business and social research, 5(3), 19-29.
- Ristovska, N., & Stankovska, S. (2022). ENHANCING ENTREPRENEURIAL SKILLS OF EMPLOYEES IN THE EDUCATION PROCESS. UTMS Journal of Economics, 10(1) 109-123.

محتوای مبانی هنرهای تجسمی؛ تحلیلی مبتنی بر مولفه‌های کارآفرینی

*اعظم جمشیدی توانا **زینب فاضلی فر ***غلامعلی احمدی

* دکتری مطالعات برنامه درسی، ایران، تهران، ایران azam4365jamshidi@gmail.com

** دکتری مطالعات برنامه درسی دانشگاه شهید رجایی، تهران، ایران hasti3_fazaelifar@yahoo.com

*** دانشیار دانشگاه شهید رجایی، تهران، ایران gaahmady@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۱۲

صص: ۱۴۸-۱۲۷

چکیده

نظام آموزش و پرورش به خصوص شاخه فنی و حرفه‌ای، یکی از بسترهای مهم برای ایجاد، رشد و گسترش مهارت کارآفرینی در افراد محسوب می‌شود. هدف پژوهش حاضر، تحلیل محتوای کتاب مبانی هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای بر اساس مولفه‌های کارآفرینی است. روش تحقیق توصیفی و از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل محتوای کتاب هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ است. ابزار این پژوهش فرم تحلیل محتوا است که شامل ۷ مولفه اصلی کارآفرینی، توفیق طلبی، خلاقیت و نوآوری، مسولیت‌پذیری، کنترل درونی، ریسک‌پذیری، سخت‌کوشی و تحمل ابهام است. پایایی پژوهش حاضر نیز با توجه به فرمول پایایی هولستی ۰/۸۱ محاسبه گردید. داده‌های تحلیل محتوا با استفاده از روش آنتروپی شانون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل حاکی از آن بود که از میان ۷ مولفه مورد مطالعه، مولفه تحمل ابهام با میزان بار اطلاعاتی ۸۸/۵ و ضریب اهمیت ۰/۱۷ بیشترین توجه و مولفه توفیق طلبی با میزان بار اطلاعاتی ۶۰/۴۲ و ضریب اهمیت ۰/۱۱ کمترین توجه را به خود اختصاص داده است. توجه به توزیع مولفه‌های کارآفرینی در محتوای کتاب، علاوه بر تحمل ابهام، زمینه مناسبی را برای خلاقیت و نوآوری، توفیق طلبی، ریسک‌پذیری، مسولیت‌پذیری، سخت‌کوشی و تحمل ابهام و کنترل درونی ایجاد می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: تحلیل محتوا، کارآفرینی، کتاب هنرهای تجسمی، توفیق طلبی، تحمل ابهام.

نوع مقاله: پژوهشی

۱- مقدمه

اقتصادی، اجتماعی و صنعتی یک کشور می‌شود فعالیت‌های کارآفرینانه و برخورداری از روحیه کارآفرینی است (صمدی شیرازی، ۱۳۸۶). در طول دو دهه گذشته بحث اینکه چگونه سیستم آموزشی، جوانان را برای زندگی بزرگسالی و به طور خاص برای دنیای کارآماده می‌کند، وجود داشته است. این بحث نیاز جوامع، سازمان‌ها و شهروندان برای رشد توانایی هایشان است تا بتوانند با جهان پیچیده، رقابتی و نامعلوم که با نرخ بالایی از تغییر و نوآوری سرو کار دارد، کنار بیایند.

اندیشه کارآفرینی^۱ و مقوله کار و فعالیت از بدو خلقت و در سراسر عالم امکان ساری و جاری بوده است (خنیفیر، ۱۳۸۵). توسعه سریع تکنولوژی و حرکت آن به سمت تکنولوژی برتر، ضرورت نوآوری و کارآفرینی را در جامعه ما بیش از پیش پررنگ تر می‌سازد (سالازار^۲ و همکاران، ۱۳۸۹). و در شرایط کنونی یکی از عواملی که سبب دگرگونی شرایط

1. Entrepreneurship
2. Salazar & et al

است و در تمام سطوح آموزش ابتدایی، متوسطه و برنامه‌های دانشگاه ارائه می‌شود (حسینی خواه، ۱۳۸۷).

امروزه صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که برای تسریع در امر ایجاد فرصت‌های شغلی در جامعه، باید به نوع ویژه‌ای از آموزش و اشتغال یعنی گسترش قابلیت‌های کارآفرینی و اثر بخش نمودن برنامه‌های آموزشی کار آفرینان در برنامه‌های درسی اقدام نمود (بصریان، ۱۳۸۷). در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در گزاره‌های ارزشی نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی ایران نیز روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای، مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد مورد توجه قرار گرفته است اما به دلیل ناشناخته و غریب، بدون کارآفرینی بستر مناسبی در نظام‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌ها صورت نگرفته است (خدمتی، ۱۳۷۹).

برنامه‌های درسی، نقطه‌ی کانونی فعالیت‌های آموزش و پرورش را تشکیل می‌دهند و تحولات محیطی اعم از تحولات جهانی و یا منطقه‌ای بطور مستقیم، نظام آموزشی و به تبع برنامه‌های درسی را دچار دگرگونی می‌نماید. ادغام آموزش کارآفرینی در برنامه‌ی درسی مدارس، موجب غنی‌سازی تجارب یادگیری فراگیران و افزایش ارتباط میان مدرسه، صنعت و کشاورزی است و نیز فرصتی برای آزمون محتوا و روش‌های تدریس کارآفرینی به خاطر تازگی موضوع ایجاد می‌کند؛ به این ترتیب کارآفرینی باید نقطه آغاز برنامه درسی قرار گیرد (بلسینگ^۵، ۲۰۱۴).

در ایران در چند سال اخیر موضوع کارآفرینی و آموزش آن، مانند بسیاری از کشورها مورد توجه قرار گرفته است. اگر چه این تاکید و توجه بیشتر در آموزش عالی و دانشگاه‌ها بوده، اما با توجه به اهمیت کارآفرینی و یکی از پیامدهای مهم آن یعنی اشتغال، دوره فنی و حرفه‌ای از این موضوع غافل نبوده‌اند. اما علی‌رغم استقبال گسترده نظام آموزش و پرورش کشور از موضوع کارآفرینی، آموزش آن در مدارس با چالش‌های متعددی روبرو است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: چالش در کیفیت مدرسان، چالش در محتوا و شیوه‌های آموزشی، چالش در اثربخشی روش‌های آموزشی، چالش در ابزارهای آموزشی، چالش در حمایت‌های مادی و معنوی

برای پرورش جوانانی توانمند، خلاق و نوآور در تمامی ابعاد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می‌توان از کارآفرینی سود برد (گیب^۳، ۱۹۹۶).

کارآفرینی یک شایستگی و کلیدی لازم برای ایجاد یک جامعه مدرن است و به عنوان یک فرایند پیچیده در طول زمان رخ می‌دهد (چیرو و دیگران^۴، ۲۰۱۲). کارآفرینی به دلیل آنکه جامعه را به سمت تغییرات تکنیکی و مبتکرانه سوق می‌دهد و باعث رشد اقتصادی می‌شود و دانش جدید را به خدمات و محصولات جدید تبدیل می‌کند، حائز اهمیت است (صادقی و دیگران، ۱۳۹۰). بنابراین کارآفرینی با در نظر گرفتن ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مستلزم برنامه ریزی و اتخاذ رویکردهای راهبردی است که لازمه‌ی آن، برنامه‌ریزی در نظام آموزشی و پژوهشی بوده و باعث می‌شود تا افراد با استفاده از تخصص و قدرت ابتکار و خلاقیت، فرصت‌ها و توانمندی‌ها، اشتغال مولد و درآمدزا ایجاد کند (پورآتشی، ۱۳۸۷). در کشور ما اکنون به رغم داشتن جمعیتی هوشمند و متعهد و نیز برخورداری از منابع طبیعی فراوان، تولید ناخالص داخلی در سطح پایین است. شمار قابل توجه از نیروهای جوان و حتی تحصیل کرده از امکانات اشتغال بی‌بهره‌اند و بر اولویت ایجاد کار در دیگر فعالیت‌های دولتی در سطح گوناگون تاکید می‌شود. علاوه بر اشتغال، کارآفرینی دارای پیامدهای دیگری همچون بارور شدن خلاقیت‌ها، ترغیب به نوآوری و توسعه‌ی آن، افزایش اعتماد به نفس، ایجاد و توسعه تکنولوژی، تولید ثروت در جامعه و افزایش رفاه عمومی است (جهانگیری و دیگران، ۱۳۸۷).

آموزش کارآفرینی ارائه‌ی مجموعه‌ای از مواد آموزشی تدوین شده شامل دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینانه به افراد است. فرایندی نظامند، آگاهانه و هدف‌گرا می‌باشد؛ که از آن برای انتقال دانش و اطلاعات مورد نیاز جهت کارآفرینی استفاده می‌شود که افزایش، بهبود و توسعه نگرش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌های افراد غیرکارآفرین را در پی خواهد داشت. در نگاهی دیگر آموزش کارآفرینی به عنوان کلیدی برای شکل دادن به نگرش، مهارت و فرهنگ در یادگیرندگان

3. Gibb

4. Chiru&et al

5. Blessing

این رو برنامه‌های آموزشی و درسی در کلیه رشته‌ها و فرایندهای اجرایی آنها باید به گونه‌ای طراحی شوند که مهارت‌های لازم را در دو محور، مهارت‌های فردی و تخصصی ارائه نمایند و در درون این برنامه‌ها انجام فعالیت‌های کارآفرینی و بخصوص آموزش کارآفرینی جای داده شود (آراسته، ۱۳۸۲).

تجربه موفق سایر کشورها نشان می‌دهد که برای پرورش انسان‌های کارآفرین باید مفاهیم مربوط به کارآفرینی به شکل پرننگی در کتاب‌های درسی گنجانده شود. محققانی که در زمینه آموزش کارآفرینی مطالعه کرده‌اند معتقدند مدارس باید با ارتقاء کارآفرینی به عنوان یک واقعیت پذیرفته شده، دانش‌آموزان را بیش از گذشته با این مفهوم آشنا نمایند (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱). این تحولات موجب ورود فنون و مهارت‌ها به برنامه‌های درسی و پدید آمدن آموزش حرفه‌ای در نظام تعلیم و تربیت می‌شود (مرجانی و زیبا کلام، ۱۳۸۲). لذا انتقال رسمی صلاحیت کارآفرینی از راه توجه به محتوا و آگاهی‌های ذهنی و مهارتی ضروری است (ایزی و دیگران^۷، ۲۰۱۲). توجه به کارآفرینی در برنامه درسی یک تلاش عمدی برای مجهز نمودن یادگیرندگان به دانش و مهارت کار آفرینی برای خلق و ایجاد کار آفرینان آینده می‌باشد (اجونگ^۸، ۲۰۱۳). کردنائیچ و زالی طی مطالعه‌ای تحت عنوان "آموزش کارآفرینی در نظام تعلیم و تربیت" بیان می‌دارند که یکی از راهبردهای اساسی برای مقابله با چالش‌های موجود در جامعه، آموزش کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش کشور است. اما علی‌رغم استقبال گسترده نظام آموزش و پرورش کشور، آموزش کارآفرینی در مواردی با چالش‌های متعددی روبرو است که یکی از این چالش‌ها، چالش در محتوا و شیوه‌های آموزش کارآفرینی می‌باشد. در واقع کارآفرینی موضوعی نیست که در قالب یک کتاب بتوان به تمام جنبه‌های آن پرداخت و باید در محتوای کتاب‌ها تغییرات اساسی ایجاد و بحث کارآفرینی به طور تدریجی و در قالب چند کتاب آموزش داده شود (کردنائیچ و زالی، ۱۳۸۷). شیخان (۱۳۸۶) نیز معتقد است که رویکرد توسعه کارآفرینی در جامعه کنونی ایران ضروری است و از

دانش‌آموزان کارآفرین و چالش در نیازهای یادگیری دانش‌آموزان. این چالش‌ها اگر به فرصت تبدیل نشوند، در بلند مدت آثار زیان‌باری را بر نظام آموزش و پرورش تحمیل خواهند کرد (یعقوبی، ۱۳۸۹).

در بسیاری از کشورها نظام‌های آموزشی به دنبال ایجاد مهارت‌های غیر درسی برای ورود به بازار کار و افزایش آستانه تحمل و بردباری برای مواجهه با پیچیدگی‌های جوامع امروزی هستند. اما در ایران با وجود چالش‌های پیش‌رو و گام‌های برداشته شده، همچنان جای خالی بسیاری از مباحث مربوط به مهارت‌ها از جمله کارآفرینی در نظام آموزشی ما به چشم می‌خورد (درانی و همکاران، ۱۳۸۸)؛ که لزوم توجه به آنها هر چه بیشتر احساس می‌شود؛ زیرا آموزش‌های کارآفرینی برنامه‌های حیاتی برای توسعه هر کشور می‌باشند. هر کشور باید نیازهای خود را در رابطه با برنامه‌های کارآفرینی قبل از حرکت به سوی توسعه و روش پیاده‌سازی آن تعیین کند. در واقع تفاوت بین کشورهای توسعه یافته و غیر توسعه یافته در همین زمان برنامه‌ریزی است (یونسکو^۶، ۲۰۰۸).

باید توجه داشت که در شرایط کنونی یکی از مهم‌ترین راه‌های اشتغال‌زایی اصولی و حل معضل بیکاری توجه به آموزش‌های صحیح فنی و حرفه‌ای می‌باشد و عدم سرمایه‌گذاری کافی در آموزش‌های مهارتی به معنی غفلت و فنا‌ی سرمایه‌های انسانی تلقی می‌شود. لذا از مهمترین نیازها برای پیشرفت یک کشور، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌باشد زیرا نیروی انسانی کار آزموده یکی از عوامل تعیین‌کننده در رشد و توسعه کشورها محسوب می‌شود (مشایخ، ۱۳۸۶).

یکی از مهمترین عناصر آموزش کارآفرینی، برنامه‌های درسی است که نقش تعیین‌کننده‌ای در تحقق اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش از نظر کمی و کیفی دارد. در این میان از موضوعات مهم در برنامه‌ریزی درسی اهمیت دادن به نوسازی و تجدیدنظر در برنامه‌های درسی و هماهنگ ساختن محتوا و روش‌های تدریس با شرایط در حال تغییر و نامطمئن است (کوثری و نوروززاده، ۱۳۸۸). از

7. Eze & et al
8. ojwang

6. UNESCO

تا چه اندازه در محتوای کتاب هنرهای تجسمی دوره فنی و حرفه‌ای (شامل متن، تمرین‌ها و تصاویر) به مولفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟

۲- مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق

امروزه اهمیت و ضرورت کارآفرینی در رشد اقتصادی و رفاه ملی برای کشورهای صنعتی و در حال توسعه به خوبی مشخص شده است (راپوسو و دیگران^۹، ۲۰۱۰). رویکرد اکثر کشورهای جهان در دهه‌های اخیر به موضوع کارآفرینی و توسعه آن، موجب گردیده موجی از سیاست‌های توسعه کارآفرینی در دنیا ایجاد شود. کشورهای مختلف کارآفرینی را به عنوان راه حلی در سه دهه گذشته برای فائق آمدن بر مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی می‌دانند. از این رو توسعه فرهنگ کارآفرینی، انجام حمایت‌های لازم از کارآفرینان، ارائه آموزش‌های مورد نیاز به آنان و انجام تحقیقات و پژوهش‌های لازم از جمله اقدامات کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در زمینه کارآفرینی بوده است (احمد پور داریانی، ۱۳۹۱).

تغییرات پیوسته در بازار کار ناشی از تغییرات فناوری و نیز افزایش تقاضای کار ضرورت توجه به نقش نظام آموزشی کشور در تربیت فارغ‌التحصیلان خود، اشتغال را حساس تر می‌سازد که چنین نقشی الزاماتی را برای نظام آموزشی جامعه مطرح می‌کند (امامی نژاد به نقل از عزیزی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱). بنابراین امروزه جنبه اقتصادی آموزش و پرورش از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است و از ضرورت‌ها و الزامات رشد و توسعه اقتصادی، نظام آموزشی مناسب برای ایجاد مهارت‌های لازم سرمایه انسانی است (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۶).

بنابراین کارآفرینی با در نظر گرفتن ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مستلزم برنامه ریزی و اتخاذ رویکردی راهبردی است (کمیسسیون اروپا^{۱۰}، ۲۰۰۸)؛ و به عنوان یک درمان برای مشکلات بیکاری در دستور کار بسیاری از کشورها قرار گرفته است (کارلسون و دیگران^{۱۱}، ۲۰۰۹).

جمله اقداماتی که در این زمینه می‌توان انجام داد افزایش توانایی‌های کارآفرینی شامل تقویت مهارت‌های نوآوری، خلاقیت، مخاطره‌پذیری، تشخیص فرصت در دانش آموزان، تدریس دروس مورد نیاز برای شکل دهی یک واحد کسب و کار و روز آمدکردن مثالها و مسایل در کتب درسی می باشد.

بررسی های فوق ضرورت این امر را نشان می دهد که باید ارتباط جدیدی میان آموزش و جهان کار برقرار شود تا نیاز به ایجاد همکاری و هماهنگی میان بخش‌های آموزش، صنعت و دیگر بخش های مختلف اقتصادی مطرح و بدین وسیله مهارت های عمومی و اخلاقی در کار و مهارت‌های مربوط به فن آوری و کارآفرینی اشاعه یابد (فرهنگی، ۱۳۹۰).

با توجه به جایگاه کتب درسی در نظام آموزشی ایران انتظار می‌رود محتوای کتب به گونه ای تدوین گردد که توانایی پاسخگویی به تقاضای اجتماعی، فرهنگی و... دانش‌آموزان هر عصر را به شکل کارا و اثربخش دارا باشد (جهانیان، ۱۳۸۹). اگر از منظر و دیدگاه برنامه درسی به کتاب های درسی به ویژه محتوا و فعالیت‌های یادگیری شاگردان نگاه کنیم، اهمیت و ضرورت یک محتوای خوب و پویا در فرآیند آموزش و پرورش بیش از پیش نمایان می‌شود. در واقع می‌توان گفت برنامه‌های درسی محمل مناسبی برای ارائه دانش، تغییر نگرش و آموزش مهارت هایی است که به دانش آموزان به عنوان بزرگسالان و تصمیم گیرندگان آینده کمک خواهند کرد که کمتر با مشکلات روبرو شوند و در صورت مواجهه با مشکلات تصمیمات سازنده‌ای اتخاذ کنند.

برنامه درسی هنرهای تجسمی نیز به عنوان یک کتاب کلیدی با رویکرد مهارتی- عملی نقش موثری در سنجش میزان پاسخگویی مهارت‌هایی همچون کارآفرینی، نیازهای بازار و توسعه نیروی انسانی مورد نیاز دارد. به همین منظور در پژوهش حاضر تلاش شده است که میزان توجه به پنج مولفه کارآفرینی در محتوای کتاب هنرهای تجسمی شامل متن (نوشته ها)، تمرین‌ها و تصاویر مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به آنچه که بیان شد این پژوهش در صدد پاسخ‌گویی به این پرسش می‌باشد.

9. Raposo et al

10. European commission

11. Carlsson et al

این شبکه را به عنوان اکوسیستم کار آفرینی توصیف می‌کند.

اکوسیستم کار آفرینی چهار ویژگی دارد: (۱) دارای شش بعد سیاست، تامین مالی، فرهنگ، حمایت، سرمایه انسانی و بازار است. (۲) منحصر به فرد است. (۳) تعیین علل موفقیت یک اکوسیستم کار آفرینی، با توجه به روابط چند بعدی و علت و معلولی غیر ممکن است. (۴) کار آمدی آن به تقویت همه ابعاد شش گانه بستگی دارد (فیرلینگر^{۱۷} و همکاران، ۲۰۱۵). بنابراین اکوسیستم نیازمند مجاورت است به طوری که ابعاد مختلف بتواند با همدیگر رشد کند و متقابلاً تقویت شود. برای نمونه آموزش کار آفرینی می‌تواند تشکیل سرمایه را حمایت کند و تشکیل سرمایه می‌تواند اصلاحات قوانین دولتی را حمایت کند؛ اگر هر کدام از این حلقه‌های زنجیر ضعیف یا وجود نداشته باشند، تمام سیستم رنج می‌برد و اکوسیستم نمی‌تواند در توانمندی‌سازی کارآفرینان موثر باشد. دیدگاه اکوسیستم با تفکر خلاق به مطالعه شبکه‌های کار آفرینی می‌پردازد و درک کار آفرینی را افزایش می‌دهد. در این دیدگاه به ساختار، تعامل و تبادل در میان عناصر توجه می‌شود. در بعد سرمایه انسانی افراد حرفه‌ای، مهارتشان به واسطه آموزش کار آفرینی انباشته می‌شود. بنابراین مدارس و دانشگاه‌ها به توسعه سرمایه انسانی کمک می‌کنند و فضای ذهنی کارآفرینانه را در دانش‌آموزان و دانشجویان پرورش می‌دهند و آنها را هم به راه‌اندازی کسب و کار مخاطره‌آمیز جدید یا کار در درون آنها تشویق می‌کنند (اسپیگل، ۲۰۱۶). سرمایه انسانی، افراد حرفه‌ای را شامل می‌شود که مهارتشان به واسطه آموزش کارآفرینی انباشته شده است؛ بنابراین توسعه کارآفرینی صرفاً با تدوین قوانین و برنامه‌های ضربتی و بدون نگاه اکوسیستمی شکل نخواهد گرفت (استم، ۲۰۱۷).

بسیاری از تحقیقات نشان می‌دهد آموزش‌های رسمی می‌توانند صلاحیت‌های کارآفرینی افراد را به طور رسمی افزایش داده و عامل مهمی برای تبدیل افراد به انسان‌های موفق و کشف راه‌حل‌های جدید توسط آنها برای مقابله با مشکلات جهانی باشند (چیرو و دیگران، ۲۰۱۲). آموزش و

توسعه کارآفرینی نیازمند آمادگی زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی، همکاری نظام‌های آموزشی، ساختارهای اداری و مالی و سازوکارهای حمایتی می‌باشد؛ بنابراین نیازمند شبکه‌ای از عناصر مختلف است که به عنوان اکوسیستم کار آفرینی نام برده می‌شود (آیزنبرگ^{۱۲}، ۲۰۱۱). اکوسیستم‌ها مجموعه‌ای از دورنماهای فرهنگی متمرکز، شبکه‌های اجتماعی، حمایت مالی، دانشگاه‌ها و سیاست‌های اقتصادی فعالی هستند که محیط‌های حمایتی از کسب و کار مخاطره‌آمیز مبتنی بر نوآوری را خلق می‌کنند، که در حوزه کار آفرینی مورد توجه قرار گرفته‌اند (اسپیگل^{۱۳}، ۲۰۱۶). اکوسیستم کارآفرینی، یک الگوی رشد برای کار آفرینان فراهم می‌کند و با تعیین شاخص‌ها و عناصر مرتبط، فرصت‌ها و تهدیدها را شناسایی کرده و زمینه را برای رشد فعالیت‌های کار آفرینانه فراهم می‌کند؛ که مبتنی بر حمایت از نوآوری بوده و مجموعه متنوعی از بازیگران را سازمان‌دهی و هماهنگ می‌کند (استم^{۱۴}، ۲۰۱۷). اکوسیستم کارآفرینانه به عنوان تسهیلات، منابع، افراد و فضای کار آفرینانه‌ای تعریف می‌شود که برای تحقق کار آفرینی ضروری است (آمولو^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۵). رگل^{۱۶} و همکاران (۲۰۱۲) اکوسیستم، کار آفرینی را نتیجه تعامل مردم، نقش‌ها، زیر ساخت‌ها، سازمان‌ها و حوادثی می‌دانند که محیطی را برای بالا بردن سطوح کار آفرینانه ایجاد می‌کنند. آنها هفت مولفه مشخص را جهت یک اکوسیستم قدرتمند کار آفرینی ارائه می‌دهند، که شامل دسترسی به سرمایه، وجود برنامه‌های کار آفرینی دولت مدار، آموزش کار آفرینی، سیاست‌های مساعد، تحقق و توسعه، زیرساخت‌های تجاری - قانونی و سهولت قوانین ورود به کار می‌باشد. آیزنبرگ (۲۰۱۱)، محیطی را توصیف می‌کند که در آن کار آفرینی تمایل به موفقیت دارد؛ زمانی که کار آفرینان موفق هستند که به منابع انسانی، مالی و حرفه‌ای مورد نیازشان دسترسی پیدا کنند و در محیطی فعالیت کنند که سیاست‌های دولت، کار آفرینان را تشویق و تامین می‌کند. او

12. Isenberg

13. Spigel

14. Stam

15. Amolo

16. Regele

17. Fuerlinger

هشتاد و دو درصد از برنامه‌های درسی کارآفرینی برمؤلفه خلاقیت و نوآوری تاکید می‌کنند (شیمد^{۲۴} و دیگران، ۲۰۱۳). خلاقیت شامل ایده‌های جدید در قالب افراد ویا گروه‌ها و نوآوری اجرای موفقیت آمیز ایده‌های خلاقانه است (باسوز^{۲۵} و دیگران، ۲۰۰۸).

ریسک‌پذیری^{۲۶} تمایل فرد به پذیرش یا اجتناب از خطرات، تمایل به خطر کردن و تحمل شکست است. جرات فرد در تصمیم‌گیری در نهایت به شکست یا موفقیت منجر می‌شود، ریسک‌پذیری یک جنبه ذاتی و مهم در بحث کارآفرینی است که در میان افراد کارآفرین بیشتر از افراد غیر کارآفرین دیده می‌شود. از ویژگی‌های ریسک‌پذیری، مخاطره‌پذیری، اعتماد به نفس، جرات، هوش و تخیل است (کاری^{۲۷}، ۲۰۱۴). کنترل^{۲۸}، نسبت دادن رویدادهای زندگی به نتایج، مهارت‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای خود افراد است (ارسلان^{۲۹} و دیگران، ۲۰۰۹).

سخت‌کوشی، موفقیت در کار و دستیابی به خواسته‌های قلبی است؛ به صورتی که باید همه نیروهای خود را صرف اهدافمان کنیم و همواره به دستاوردهای نهایی تلاشمان بیندیشیم. داستان‌های موفقیت افراد بزرگ نشان می‌دهد که داشتن پشتکار از مهمترین رمز موفقیت آنان به حساب می‌آید (احمدپورداریانی، ۱۳۹۱). رابینسون^{۳۰} (۱۹۹۱) معتقد است خستگی‌ناپذیری در کارها و پرکاری و سخت کوشی یکی از عوامل بسیار مهم کارآفرینی است (به نقل از جعفری مقدم و فخارزاده، ۱۳۹۰). از مقولات مؤلفه سخت کوشی می‌توان به عزم راسخ، قاطعیت، پشتکار و پرنرژی بودن اشاره کرد.

قدرت تحمل ابهام عبارت است از پذیرفتن عدم قطعیت به عنوان بخشی از زندگی، توانایی ادامه حیات با دانش ناقص درباره محیط و تمایل به آغاز فعالیتی مستقل بی‌آنکه شخص بداند آیا موفق خواهد شد یا خیر (سلجوقی، ۱۳۹۰). تصمیم‌گیری در شرایط مبهم، عدم قطعیت، توانایی ادامه حیات

پرورش می‌تواند با انتقال دانش و توسعه مهارت‌های کارآفرینی در برنامه درسی باعث خودکارآمدی و اثربخشی کارآفرین بالقوه شود و در راه‌اندازی سرمایه‌گذاری جدید در جامعه نقش مهمی را ایفا کند (سامکانگه^{۱۸}، ۲۰۲۲).

سوابق مطالعات و پژوهش‌های کارآفرینی نشان می‌دهد که کارآفرینان دارای ویژگی‌های خاصی می‌باشند. رویکرد و ویژگی‌های شخصیتی بیان می‌دارد که کارآفرینان دارای صفاتی هستند که آنها را از دیگران متمایز می‌سازد. پیشینه ادبیات کارآفرینی نشان می‌دهد که این رویکرد در مقایسه با سایر رویکردهای کارآفرینی رواج بیشتری داشته است (پورقاز و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۰). در این پژوهش پس از مطالعه و بررسی منابع گوناگون کارآفرینی و تایید متخصصان امر، مؤلفه‌های زیر به عنوان مهمترین ویژگی‌های رفتاری انتخاب گردید که عبارتند از:

مسئولیت‌پذیری^{۱۹}، عزم و اراده در انجام یک عمل و کاهش تعهدات افراد در عملی نمودن تصمیمات است. بر اساس این ویژگی انجام یک عمل یا تصمیم از حیطة علایق فراتر می‌رود و توسط قانون مشخص می‌شود (جکسون^{۲۰} و دیگران، ۲۰۱۴). چهار ویژگی مهم مسئولیت‌پذیری، مسئولیت در برابر سودمند و مفید بودن، مسئولیت در برابر رعایت قانون، مسئولیت اخلاقی برای انجام آنچه عادلانه، منصفانه و درست است، مسئولیت برای رسیدن به انواع اهداف فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، تفریحی است (کارول^{۲۱}، ۲۰۱۱).

توفیق‌طلبی^{۲۲} به انجام رساندن یک هدف تعریف شده در هر بخش از زندگی است. توانایی برای پیدا کردن راه‌هایی جهت به انجام رساندن یک فعالیت و کار با استفاده از منابع و دارایی موجود، جهت دستیابی به کیفیت بالاتر و بهره‌وری بیشتر در اهداف و نتایج نسبت به آنچه رقبا و دیگران انجام می‌دهند (استیفن^{۲۳} و دیگران، ۲۰۱۱).

هسته اصلی فعالیت‌های کارآفرینی خلاقیت و نوآوری است. بدون خلاقیت و نوآوری کارآفرینی نتیجه‌ای نخواهد داشت،

24. Schmdie
25. Baucus
26. risk-taking
27. Curry
28. control
29. Arsalan
30. Robinson

18. samkange
19. accountability
20. Jackson
21. Carrol
22. success-seeking
23. Stephanie

بلسینگ و دیف^{۳۵} (۲۰۱۴) در تحقیق خود به بررسی آموزش کارآفرینی و توسعه کسب و کار در میان دانش آموزان نیجریه می پردازد. نتایج این تحقیق نشان می دهد که دانش آموزان معتقدند آموزش کارآفرینی سیاست و راه حل خوبی برای از بین بردن بیکاری از طریق خوداشتغالی، ترویج صنعت، خلاقیت و فن آوری و منبع درآمد دولت می باشد.

زین و دیگران^{۳۶} (۲۰۱۲) طی پژوهشی نشان دادند که دانش آموزانی که با کارآفرینی و نگرش کارآفرینانه آشنا می شوند ترکیبی از قابلیت های بیرونی و درونی آنها از جمله مهارت، دانش و شخصیتشان تقویت می گردد.

دیوی و همکاران^{۳۷} (۲۰۱۱) طی تحقیقاتی نشان دادند، آموزش کارآفرینی و مشارکت دانش آموزان در فعالیت های اقتصادی موجب می شود تا آنها در آینده کارآفرینان موفق تری شوند و نگرش مثبتی نسبت به مشاغل آینده داشته باشند .

گوون^{۳۸} (۲۰۰۹) با تحلیل محتوای برنامه های درسی جدید دوره ابتدایی ترکیه به این نتیجه رسید که دستاوردهای کارآفرینی در برنامه های درسی آموزش ابتدایی همچون علوم تجربی، علوم اجتماعی و ریاضیات منجر به ایجاد برخی از ویژگی ها و نگرش کارآفرینانه در دانش آموزان می شود، اما این مقدار کافی نیست.

آقامحمدی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان تحلیل محتوای کتاب کارگاه کارآفرینی و تولید، از منظر انعکاس ویژگی های شخصیتی کارآفرینی به این نتیجه دست یافت که از میان ویژگی مورد مطالعه شخصیتی کارآفرینی، ویژگی خلاقیت، بیشترین توجه و ویژگی استقلال طلبی کمترین توجه را به خود اختصاص داده است.

نتایج پژوهش مردانشاهی و همکاران (۱۳۹۴)، مبنی بر بهبود و افزایش ویژگی های سلامت فکری، رویاپردازی و خلاقیت و عدم تغییر در ویژگی عمل گرایی و نیز مشخص بودن اثر آموزش کارآفرینی، بر تقویت خلاقیت و زیر مجموعه های آن است. بنابراین بازنگری و برنامه ریزی های نوین آموزشی مبتنی بر عمل گرایی ضروری است .

با دانش ناقص از مقولات این مولفه است. کارآفرینان بدون اینکه احساس تهدید یا ناراحتی نمایند قادرند تا بطور اثربخش با شرایط و اطلاعات مبهم، ناقص و غیر قطعی، سازمان نیافته و غیر شفاف روبرو شوند و ضمن رفع ابهامات آنها را به نفع خود بگیرند. در واقع ابهام سبب انگیزش آنها می شود (سعیدی کیا، ۱۳۹۱).

ریستوسکا و همکاران^{۳۱} (۲۰۲۲)، در بررسی مهارت های کارآفرینی در فرایند آموزش کارآفرینی در مدارس به این نتیجه دست یافتند که خلاقیت و نوآوری در محتوا و رفتار معلم، بر روحیه و رفتار کارآفرینی دانش آموزان تاثیر می گذارد.

دنانیو^{۳۲} و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان عوامل تأثیرگذار بر قصد و نیت کارآفرینی دانش آموزان انجام داد. نتایج پژوهش نشان داد که ایجاد روحیه و قصد کارآفرینی تابعی از عوامل حمایت کننده آموزشی مانند تشویق عوامل آموزشگاهی، ارائه آموزش های لازم، حمایت های بیرونی و حمایت های خانوادگی است.

اوزمانگلی^{۳۳} و همکاران (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان ارزشیابی ساختار آموزشی و فنی در مدارس انجام داده اند که در نتیجه گیری این پژوهش آمده است: تحلیل برنامه های درسی نشان می دهد که ظرفیت تحلیل شغل، مسئولیت پذیری در شغل، عملکرد و تبحر در دانش نظری در سطح قوی و کمبود اطلاعات، نظم در کار، بهبود فردی و بی تجربگی در انجام کارها و مهارت ها از جنبه های ضعیف برنامه های درسی هستند و برای جبران ضعف جنبه های ذکر شده، گنجاندن محتوای مربوط به آموزش کارآفرینی نظیر حل مساله، مهارت های تفکر و مسئولیت پذیری، مدیریت فردی، جامعه پذیری و عزت نفس باید مدنظر قرار گیرد.

کی و همکاران^{۳۴} (۲۰۱۶) طی پژوهشی که در کشور هند و در میان دانش آموزان ۱۸-۱۵ انجام داده اند، به این نتیجه دست یافتند که برنامه های درسی شامل راهنمای معلم و کتب کار دانش آموزان در زمینه کارآفرینی، مهارت های لازم را برای ایجاد کسب و کار به دانش آموزان می آموزد و زمینه تشخیص فرصت، نوآوری، ریسک پذیری و تفکر انتقادی را در آنها ایجاد می کند .

35 . Blessing & Dafe

36. Zain & et al

37. Davey & et al

38. Guven

31. Ristovska & et al

32. Denanyoh

33. Uzmanoglu

34 . Kee & et al

نتایج لطفی عظیمی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که جهت گیری کارآفرینی با متغیرهای انگیزه پیشرفت، نوآوری، خودکارآمدی، خودشکوفایی، عزت نفس و تحمل ابهام رابطه مثبت معنی داری دارد؛ همچنین متغیرهای انگیزه پیشرفت، عزت نفس و نوآوری با برنامه کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه ایجاد می شود.

احمدی و فضائلی فر (۱۳۹۲) طی تحقیق خود با عنوان تحلیل محتوای کتاب‌های حرفه و فن بر اساس مولفه‌های کارآفرینی به این نتیجه دست یافتند که مولفه خلاقیت و نوآوری از بیشترین و مولفه تحمل ابهام از کمترین فراوانی برخوردار است.

واثقی (۱۳۹۰) با تحلیل محتوای کتاب درسی کارآفرینی سال اول دبیرستان (دوره کار و دانش) و نظرسنجی از معلمان استان اردبیل به این نتیجه دست یافت که در این کتاب به مولفه خلاقیت و نوآوری بیش از حد متوسط و به مولفه تحمل ابهام توجه چندانی نشده است.

جعفری مقدم و فخارزاده (۱۳۹۰) با تحلیل محتوای کل کتاب‌های فارسی (کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم) پنج پایه دبستان بر اساس الگوی رابینسون به این نتیجه دست یافت که ۲۴/۸٪ از کل کتاب‌های بخوانیم و نیز ۵۴/۹٪ از کل کتاب‌های بنویسیم به شاخص‌های نگرش کارآفرینانه توجه کرده‌اند و همچنین در کلیه کتاب‌ها، مولفه خلاقیت و نوآوری از بیشترین و مولفه تشخیص فرصت از کمترین فراوانی برخوردار است.

حسینی‌خواه (۱۳۸۷) در پژوهشی تحت عنوان امکان و ضرورت آموزش کارآفرینی، به این نتیجه رسیده است کارآفرینی فرایندی اکتسابی، هدفمند و قابل آموزش می‌باشد و باید آن را در مدارس آموزش داد.

۳- روش‌شناسی

در این پژوهش به منظور پاسخگویی به سوال‌های مورد نظر و جهت بررسی محتوای کتاب هنرهای تجسمی دوره فنی و حرفه‌ای در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ شامل (متن، تمرین‌ها، تصاویر) از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق براساس فرم تحلیل محتوا (کدگذاری شده) می‌باشد. در این روش پیام‌ها یا اطلاعات به صورت منظم کدگذاری و به نحوی طبقه‌بندی می‌شوند که پژوهشگر بتواند

جدول ۱. نمونه تحلیل محتوا براساس مولفه های کارآفرینی و شاخص های آن

مجموع فراوانی شاخص ها	فراوانی شاخص ها در تصاویر	فراوانی شاخص ها در تمرین ها	فراوانی شاخص ها در متن درس ۱	شاخص	جدول فراوانی مولفه
					عزم راسخ
قاطعیت	کوشی				
پشتکار					
پرانرژی					
جمع کل					

۴- یافته ها

تجسمی شامل متن، تمرین ها و تصاویر از لحاظ مولفه ها و شاخص های هر یک از مولفه ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج آن در جدول شماره دو بیان شده است.

سوال ۱). تا چه اندازه در محتوای کتاب هنرهای تجسمی به مولفه های کارآفرینی توجه شده است؟ برای پاسخ به این پرسش کلی، محتوای کتاب هنرهای

جدول ۲. داده های بهنجار شده شاخص های مربوط به کارآفرینی در محتوای کتاب هنرهای تجسمی

مولفه ها	شاخص ها	متن	تصاویر	تمرین	جمع فراوانی شاخص ها	درصد فراوانی شاخص ها	جمع فراوانی مولفه	درصد فراوانی مولفه
توفیق طلبی	خودشکوفایی	۲۳	۱۵	۴	۴۲	۲۶/۰۸	۱۶۱	۲۳/۸۸
	خوش بینی	۲۳	۱۲	۴	۳۹	۲۴/۲۲		
	نتیجه گرا	۲۴	۱۳	۶	۴۳	۲۶/۷۰		
	نیاز به پیشرفت	۲۱	۱۲	۴	۳۷	۲۲/۹۸		
ریسک پذیری	مخاطبه پذیری	۱۰	۶	۴	۲۰	۲۵/۳۱	۷۹	۱۱/۷۲
	اعتماد به نفس	۱۰	۵	۵	۲۰	۲۵/۳۱		
	جرات	۹	۳	۴	۱۵	۱۸/۹۸		
	توانایی آموختن از اشتباهات	۱۰	۸	۵	۲۳	۲۹/۱۱		
مسولیت پذیری	رهبری	۲۵	۳	۸	۳۶	۳۶/۳۶	۹۹	۱۴/۶۸
	عملگرایی	۸	۲	۷	۱۷	۱۷/۱۷		
	تمایل به مسولیت پذیری	۲۷	۹	۱۰	۴۶	۴۶/۴۶		
سخت کوشی	عزم راسخ	۸	۳	۵	۱۶	۳۰/۱۸	۵۳	۸/۲۰
	قاطعیت	۱۰	۲	۲	۱۴	۲۶/۴		
	پشتکار	۱۳	۲	۴	۱۹	۳۵/۸۴		

		۷/۵۴	۴	۱	۱	۲	پرانرژی	
۷/۴۱	۵۰	۳۶/۹	۱۸	۵	۴	۹	استقلال طلبی	کنترل درونی
		۳۰/۱	۱۵	۳	۲	۱۰	گرایش به- ارزش های شخصی	
		۳۳	۱۷	۳	۱	۱۳	خودباوری	
۲۶/۲۶	۱۷۷	۳۵/۰۲	۶۲	۱۷	۲۲	۲۵	ابتکار	خلاقیت و نوآوری
		۲۶/۵۵	۴۷	۱۰	۲۲	۱۵	ارائه‌رانهو	
		۳۶/۱۵	۶۴	۹	۲۰	۳۵	ایده پردازی	
۸/۱۶	۵۵	۳۲/۷۲	۱۸	۴	۲	۱۲	شرایط مبهم	تحمل ابهام
		۳۴/۵۴	۱۹	۶	۲	۱۱	عدم قاطعیت	
		۳۲/۷۲	۱۸	۲	۴	۱۲	ادامه حیات با دانش ناقص	
۱۰۰	۶۷۴	۱۰۰	۳۳۶	۱۳۲	۱۷۷	۳۶۵	جمع کل	

می‌باشد. مطابق نتایج بدست آمده شاخص پر انرژی با ۴ مورد فراوانی و ۷/۵۴ کمترین مقدار فراوانی و شاخص ارائه راه نو با ۴۷ مورد فراوانی و ۲۶/۵۵ بیشترین مقادیر فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

طبق جدول شماره ۲ از ۶۷۴ واحد کدگذاری شده در کتاب هنرهای تجسمی، بیشترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه خلاقیت و نوآوری با ۱۷۷ مورد و ۲۶/۲۶ و کمترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه کنترل درونی با ۵۰ مورد و ۷/۴۱

جدول ۳. بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های مربوط به کارآفرینی در محتوای کتاب هنرهای تجسمی

مولفه های کارآفرینی						محتوای کتاب هنرهای تجسمی
تحمیل ابهام	ریسک پذیری	کنترل درونی	سخت کوشی	مسئولیت پذیری	خلاقیت و نوآوری	توفیق طلبی
۸۸/۵	۷۲/۲۲	۸۶/۵	۸۲/۵	۷۷/۶۶	۶۴/۰۳	۶۰/۴۲
۰/۱۷	۰/۱۴	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۱۴	۰/۱۲	۰/۱۱
						مقدار بار اطلاعاتی (EJ)
						ضریب اهمیت (WJ)

از مولفه های کارآفرینی در مجموع متون کتاب هنرهای تجسمی آورده شده است. نتایج این جدول نشان می دهد که از مجموع ۳۶۵ واحد کدگذاری شده در متون کتاب هنرهای تجسمی، بیشترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه توفیق طلبی، با ۲۴/۹۳ و ۹۱ مورد می باشد و کمترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه کنترل با ۸/۷۶ و ۳۲ مورد می‌باشد.

جدول فوق نشان می‌دهد از میان مولفه‌های مورد مطالعه، مولفه تحمل ابهام با میزان بار اطلاعاتی (۸۸/۵) و ضریب اهمیت (۰/۱۷) بیشترین توجه و مولفه توفیق طلبی با میزان بار اطلاعاتی (۶۰/۴۲) و ضریب اهمیت (۰/۱۱) کمترین توجه را به خود اختصاص می‌دهد.

سوال ۲). تا چه اندازه در متن کتاب هنرهای تجسمی به مولفه های کارآفرینی توجه شده است؟

در جدول شماره (۴) میزان فراوانی و درصد فراوانی هر یک

جدول ۴. داده های بهنجار شده مولفه های کارافرینی در متن کتاب هنرهای تجسمی

شاخص واحد تحلیل	توفیق طلبی	خلاقیت و نوآوری	مسولیت پذیری	کنترل	ریسک پذیری	سخت کوشی	تحمل ابهام	کل
متن	۹۱	۷۵	۶۰	۳۲	۳۹	۳۳	۳۵	۳۶۵
درصد	۲۴/۹۳	۲۰/۵۴	۱۶/۴۳	۸/۷۶	۱۰/۶۸	۹/۰۴	۹/۵۸	۱۰۰

جدول ۵: بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه های مربوط به کارافرینی در متن کتاب هنرهای تجسمی

شاخص های کارافرینی							متن کتاب هنرهای تجسمی
تحمل ابهام	سخت کوشی	ریسک پذیری	کنترل	مسولیت پذیری	خلاقیت و نوآوری	توفیق طلبی	
۶	۵/۶	۶/۲۱	۴/۷۶	۱۰/۵۶	۳۹/۶۸	۱۷/۶	مقدار بار اطلاعاتی (EJ)
۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۰۵	۰/۱۲	۰/۴۴	۰/۱۹	ضریب اهمیت (WJ)

از مولفه های کارافرینی در مجموع تمرین های کتاب هنرهای تجسمی آورده شده است. نتایج این جدول نشان می دهد که از مجموع ۱۳۲ واحد کدگذاری شده در تمرین های کتاب هنرهای تجسمی، بیشترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه خلاقیت و نوآوری، با ۲۷/۴۸ و ۳۶ مورد می باشد و کمترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه کنترل با ۸/۳۹ و ۱۱ مورد می باشد.

جدول فوق نشان می دهد از میان مولفه های مورد مطالعه، مولفه خلاقیت و نوآوری با میزان بار اطلاعاتی (۳۹/۶۸) و ضریب اهمیت (۰/۴۴) بیشترین توجه و مولفه کنترل با میزان بار اطلاعاتی (۴/۷۶) و ضریب اهمیت (۰/۰۵) کمترین توجه را به خود اختصاص می دهد.

سوال ۳). تا چه اندازه در تمرین های کتاب هنرهای تجسمی به مولفه های کارافرینی توجه شده است؟ در جدول شماره (۶)، میزان فراوانی و درصد فراوانی هر یک

جدول ۶: داده‌های بهنجار شده مولفه‌های مربوط به کارآفرینی در تمرین‌های کتاب هنرهای تجسمی

شاخص واحد تحلیل	توفیق طلبی	خلاقیت و نوآوری	مسئولیت پذیری	کنترل	ریسک پذیری	سخت کوشی	تحمل ابهام	کل
تمرین	۱۸	۳۶	۲۵	۱۱	۱۸	۱۲	۱۲	۱۳۲
درصد	۱۳/۷۵	۲۷/۴۸	۱۹/۰۸	۸/۳۹	۱۳/۷۵	۸/۶۰	۸/۶۰	۱۰۰

جدول ۷: بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های مربوط به کارآفرینی در تمرین‌های کتاب هنرهای تجسمی

شاخص‌های کارآفرینی							محتوای کتاب هنرهای تجسمی
توفیق طلبی	خلاقیت و نوآوری	مسئولیت پذیری	کنترل	ریسک پذیری	سخت کوشی	تحمل ابهام	
۱۱/۲۲	۲/۴۰	۱۶/۸	۶/۹۷	۱۱/۲۲	۵/۷۸	۶/۸	مقدار بار اطلاعاتی (EJ)
۰/۱۸	۰/۰۴	۰/۲۷	۰/۱۱	۰/۱۸	۰/۰۹	۰/۱۱	ضریب اهمیت (WJ)

یک از مولفه‌های کارآفرینی در مجموع تصاویر کتاب هنرهای تجسمی آورده شده است. نتایج این جدول نشان می‌دهد که از مجموع ۱۷۷ واحد کدگذاری شده در تصاویر کتاب هنرهای تجسمی، بیشترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه خلاقیت و نوآوری، با ۳۷/۲۸ درصد و ۶۶ مورد می‌باشد و کمترین مقدار فراوانی مربوط به مولفه کنترل با ۳/۹۵ و ۷ مورد می‌باشد.

جدول فوق نشان می‌دهد از میان مولفه‌های مورد مطالعه، مولفه مسئولیت‌پذیری با میزان بار اطلاعاتی (۱۶/۸) و ضریب اهمیت (۰/۲۷) بیشترین توجه و مولفه خلاقیت و نوآوری با میزان بار اطلاعاتی (۲/۴۰) و ضریب اهمیت (۰/۰۴) کمترین توجه را به خود اختصاص می‌دهد.

سوال ۴). تا چه اندازه در تصاویر کتاب هنرهای تجسمی به مولفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟
۲- در جدول شماره (۵). میزان فراوانی و درصد فراوانی هر

جدول ۸: داده‌های بهنجار شده مولفه‌های مربوط به کارآفرینی در تصاویر کتاب هنرهای تجسمی

شاخص واحد تحلیل	توفیق طلبی	خلاقیت و نوآوری	مسئولیت پذیری	کنترل	ریسک پذیری	سخت کوشی	تحمل ابهام	کل
تصاویر	۵۲	۶۶	۱۴	۷	۲۲	۸	۸	۱۷۷
درصد	۲۹/۳۷	۳۷/۲۸	۷/۹۰	۳/۹۵	۱۲/۴۲	۴/۵۱	۴/۵۱	۱۰۰

جدول ۹. بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های مربوط به کارآفرینی در تصاویر کتاب هنرهای تجسمی

شاخص‌های کارآفرینی							محتوای کتاب هنرهای تجسمی
تحمل ابهام	سخت کوشی	ریسک پذیری	کنترل	مسئولیت پذیری	خلاقیت و نوآوری	توفیق طلبی	
2/88	2/88	9/6	1/67	5/18	30/72	24/5	مقدار بار اطلاعاتی (EJ)
0/03	0/03	0/12	0/02	0/07	0/39	0/32	ضریب اهمیت (WJ)

یکی از مولفه‌های مهم در کارآفرینی توفیق‌طلبی می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در محتوای کتاب هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای، مولفه توفیق‌طلبی از کمترین ضریب اهمیت برخوردار است؛ توانایی برای پیدا کردن راه‌هایی جهت به انجام رساندن یک فعالیت و کار با استفاده از منابع و دارایی موجود، جهت دستیابی به کیفیت بالاتر و بهره‌وری بیشتر در اهداف و نتایج نسبت به آنچه رقبا انجام می‌دهند؛ یکی از اهداف برنامه درسی شاخه فنی و حرفه‌ای می‌باشد. اما نتایج به دست آمده موید آن است که مولفه توفیق‌طلبی از کمترین ضریب اهمیت برخوردار است. در محتوای کتاب هنرهای تجسمی، مولفه تحمل ابهام بیشترین ضریب اهمیت را به خود اختصاص داده است. ابهام سبب انگیزش می‌شود. با توجه به اینکه کتاب هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای بر مبنای مولفه تحمل ابهام تدوین شده است، و از آنجا که یکی از حوزه‌های مورد تاکید در برنامه درسی فنی و حرفه‌ای، تحمل ابهام است؛ می‌توان نتیجه گرفت این کتاب، زمینه مناسبی برای آموزش‌های مرتبط با تحمل ابهام فراهم می‌سازد و این یکی از ویژگی‌های مثبت کتاب می‌باشد. نتایج به دست آمده، موید آن است که محتوای کتاب هنرهای تجسمی، دانش‌آموزان را به سمت تحمل ابهام هدایت می‌کند و زمینه مناسبی را برای آموزش‌های مرتبط با تحمل ابهام فراهم می‌سازد.

متن کتاب هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای نشان می‌دهد که مولفه خلاقیت و نوآوری بیشترین ضریب اهمیت را به خود اختصاص داده است. از آنجا که یکی از حوزه‌های مورد تاکید در برنامه درسی فنی و حرفه‌ای، خلاقیت است. می‌توان نتیجه گرفت متن کتاب، زمینه مناسبی برای آموزش‌های مرتبط با خلاقیت فراهم می‌سازد و این یکی از ویژگی‌های مثبت کتاب می‌باشد. نتایج به دست آمده، موید آن است که متن کتاب هنرهای تجسمی، دانش‌آموزان را به سمت خلاقیت

جدول فوق نشان می‌دهد از میان مولفه‌های مورد مطالعه، مولفه خلاقیت و نوآوری با میزان بار اطلاعاتی (۳۰/۷۲) و ضریب اهمیت (۰/۳۹) بیشترین توجه و مولفه کنترل با میزان بار اطلاعاتی (۱/۶۷) و ضریب اهمیت (۰/۰۲) کمترین توجه را به خود اختصاص می‌دهد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به سبب انعطاف‌پذیری نشأت گرفته از خصیصه‌های بازار کار و اوضاع اقتصادی کشور و نیز به دلیل آموزش و ایجاد مهارت‌های لازم در افراد، برای توانایی در احراز مشاغل، نقش بسزایی در اشتغال دارد. بدون شک برای گسترش مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار باید پلی میان صنعت و مدرسه ایجاد کرد و ارتباط موثری بین آنها برقرار شود. در چنین شرایطی از مهمترین وظایفی که بر عهده نظام آموزشی هر کشور است؛ تربیت نیروی انسانی متخصص، کارآمد و مورد نیاز هر جامعه از طریق برنامه‌های درسی می‌باشد. برنامه درسی هنرهای تجسمی از جمله برنامه‌هایی است که هدف آن، آشنایی دانش‌آموزان با دنیای کار، انجام فعالیت‌های عملی و شناخت فرایند کار می‌باشد. محتوای آموزشی، کتب و برنامه درسی نقش مهمی در ایجاد ارتباط مناسب بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای صنعت دارد، بنابراین می‌توان کارآفرینی را به عنوان فرایندی هدفمند و قابل آموزش در مدارس با تاکید بر محتوای کتاب‌ها آموزش داد؛ این نتیجه با یافته ریستوکا و دیگران (۲۰۲۲)، چیرو و دیگران (۲۰۱۲)، دیوی و دیگران (۲۰۱۱)، گوون (۲۰۰۹)، آقامحمدی (۱۳۹۸)، حسینی‌خواه (۱۳۸۷) مطابقت دارد؛ از این لحاظ که آموزش کارآفرینی باعث مشارکت دانش‌آموزان و موفقیت در مشاغل آینده می‌شود. اگرچه همانطور که نتایج سامکانگه (۲۰۲۲)، دنانیو و همکاران (۲۰۱۹) نشان می‌دهد این امر نیاز به حمایت و پشتیبانی دارد که یکی از موارد اثرگذار محتوای کتاب‌هاست.

پروری هدایت می‌کند و زمینه مناسبی را برای آموزش‌های مرتبط با خلاقیت فراهم می‌سازد. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات بلسینگ و دیف (۲۰۱۴)، مردانشاهی و همکاران (۱۳۹۴)، لطفی و همکاران (۱۳۹۵)، جعفری مقدم (۱۳۹۰)، واثقی (۱۳۹۰)، احمدی فضایی فر (۱۳۹۲) مطابقت دارد.

یکی از مولفه‌های مهم در کارآفرینی کنترل می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در متن کتاب هنرهای تجسمی شاخه فنی و حرفه‌ای، مولفه کنترل از کمترین ضریب اهمیت برخوردار است؛ این نتیجه با یافته‌های لوزمانگلی و همکاران (۲۰۱۷)، کی و همکاران (۲۰۱۶)، ایزی و دیگران (۲۰۱۲)، لطفی عظیمی و دیگران (۱۳۹۵) از این لحاظ مطابقت دارد که کنترل درونی بر روی نتیجه کار تاثیر می‌گذارد و باعث ایجاد ویژگی‌های مثبتی همچون استقلال طلبی، خود باوری، مسئولیت پذیری، خود کفایی و خود اتکایی می‌شود؛ در نتیجه افراد، رویدادهای مثبت زندگی خود را با نقشه ریزی دقیق و کوشش پیگیر خود به دست می‌آورند؛ لذا برای هر گونه عمل و رفتار خود و پیامدهای ناشی از آن قبول مسئولیت می‌کنند. از طرفی کنترل زندگی خود را شخصا در دست می‌گیرند و برای مهارت‌ها و توانایی‌های خود ارزش قائل می‌شوند.

بخش دیگری از محتوای کتاب هنرهای تجسمی، شامل فعالیت‌هایی است که دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری باید به انجام آنها بپردازند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین ضریب اهمیت به مولفه مسولیت‌پذیری و کمترین ضریب اهمیت به خلاقیت و نوآوری اختصاص دارد. فعالیت و تمرین‌ها زمینه شناخت و مهارت در درک و ابداع آثار هنرهای تجسمی را گسترش می‌دهد و خلاقیت هنری را به نحو موثری به کار می‌گیرد و به سامان بخشیدن یک اثر تجسمی با واژه ترکیب می‌پردازد. این کتاب با توجه به مولفه خلاقیت در فعالیت‌ها، می‌تواند زمینه مناسبی را برای پرورش مهارت ترکیب، که همان خلق و تولید اثر هنری است، فراهم نماید. توجه به این بخش از محتوا، توان به کارگیری کیفیت بصری و روابط بین آنها (تعادل، تناسب، هماهنگی و ریتم) را در خلق آثار هنرهای تجسمی و ترکیب‌بندی افزایش می‌دهد. یکی دیگر از بخش‌های مربوط به کتاب هنرهای تجسمی، تصاویر آموزشی است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین ضریب اهمیت به مولفه خلاقیت و کمترین ضریب اهمیت به کنترل اختصاص دارد. تصاویر در انتقال مفاهیم آموزشی نقش بسزایی دارد و می‌تواند فرصت‌های مناسبی را

در دانش‌آموزان، جهت آشنایی با آثار هنری که با تجسم و ارتباط بصری سروکار دارند، ایجاد کند. از آنجا که برنامه درسی هنرهای تجسمی به عنوان یک درس کلیدی می‌تواند بستر مناسبی، برای آموزش‌های مرتبط با کار آفرینی و هدایت دانش‌آموزان به مشاغل تولیدی، صنعتی و تحقق کار آفرینی با نگرش نوین ایجاد نماید، باید اقداماتی به منظور بازنگری و اصلاح محتوای این دروس در جهت افزایش توان کار آفرینی در یادگیرندگان ایجاد شود؛ از جمله می‌توان به مواردی همچون تعامل مستمر و گسترده مدارس با محیط‌های اجتماعی، هنری، اقتصادی، تولیدی و پیوند عمیق و همه جانبه مدارس با نیازهای جامعه، بالا بردن روحیه کار آفرینی در میان دانش‌آموزان از طریق ارائه زندگی‌نامه و سرنوشت کارآفرینان و هنرمندان موفق، ایجاد و تقویت ارزش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه در قالب سیاست‌ها و برنامه‌های تشویقی و تدریجی (برگزاری نمایشگاه و همکاری دانش‌آموزان با طرح‌های سازمان‌ها و نهادهای مختلف نظیر شهرداری) و فراهم آوردن موقعیت‌هایی برای توسعه خود پنداره مثبت، قبول مسئولیت، اعتماد به نفس و بالا بردن بینش کار آفرینی در میان دانش‌آموزان از طریق تهیه محتوای آموزشی کارآفرینانه، دوره‌های آموزشی، روش‌های تدریس مناسب و ارزشیابی مداوم اشاره کرد.

بنابراین می‌توان گفت؛ توزیع مولفه‌های کار آفرینی در محتوای این کتاب متعادل نیست. از آنجایی که کار آفرینی فرایندی اکتسابی، هدفمند و قابل آموزش می‌باشد. بازنگری در محتوای کتاب هنرهای تجسمی، امکان توسعه و رشد کار آفرینی را در مدارس دوره فنی و حرفه‌ای رشته‌های گرافیک سینما، نقاشی، نمایش، نقشه کشی معماری موجب می‌گردد. از محدودیت‌های این پژوهش، انتخاب مولفه‌های کارآفرینی و تعیین شاخص‌های آنها بود. از آنجایی که تعداد مولفه‌های کارآفرینی بسیار زیاد و در قالب مدل‌های فراوانی وجود داشتند؛ انتخاب مهم‌ترین مولفه‌ها امری دشوار بود. به همین دلیل در این پژوهش تلاش شده است که ابتدا با مشاوره و نظر خواهی از چند تن از اساتید محترم و سپس با مطالعه کتاب‌های متعدد کارآفرینی و مقالات مرتبط، مهم‌ترین مولفه‌ها انتخاب و شاخص‌های هر یک از آنها تعیین گردد.

بر اساس نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود:

۱- تدوین راهنمای برنامه درسی و متعاقب آن تالیف کتاب کارآفرینی در دوره متوسطه اول.

۴- با توجه به اینکه فعالیت‌های کتاب در ارائه و آموزش مفاهیم، مولفه‌ها و شاخص‌های کارآفرینی نقش بسزایی داشته‌اند، پیشنهاد می‌گردد که فعالیت‌های به روز، پیچیده‌تر موثرتر و جانشین فعالیت‌های ساده‌تر گردند.

با توجه به اهمیت مولفه توفیق‌طلبی در پرورش ویژگی‌های شخصیتی همچون خودشکوفایی، خوش‌بینی، و نیاز به پیشرفت پیشنهاد می‌گردد که با تجدید محتوای کتاب به این مولفه توجه شود.

۲- توسعه مفهوم کارآفرینی از طریق الگوهای متفاوت در مدارس از جمله تهیه سی‌دی‌های آموزشی، شبکه‌های مجازی مانند ایجاد وب سایت‌های مختلف در زمینه کارآفرینی، و تهیه بروشورهای آموزشی مناسب توسط سیاست‌گذاران آموزشی.

۳- با توجه به اینکه بیشترین مقدار فراوانی در کتاب هنرهای تجسمی مربوط به تصاویر است، توصیه می‌شود که به مولفه‌های گوناگون از کارآفرینی در تصاویر توجه شود.

منابع

۱. در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاه آزاد اسلامی"، فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره ۲، ۷۴-۵۱.

۱۱. حسینی‌خواه، علی (۱۳۸۷). "امکان و ضرورت آموزش کارآفرینی در مدارس"، فصلنامه برنامه درسی، شماره ۱۱، ۶۶-۹۴.

۱۲. خدمتی توسل، صادق (۱۳۷۹). "بررسی زمینه‌های بروز پرورش کارآفرینی در دبیرستان‌های پسرانه دولتی کار و دانش شهرستان کرج و نواحی ۴گانه از نظر مدیران، معلمان و دانش‌آموزان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی.

۱۳. خنیفر، حسین (۱۳۸۵). کارآفرینی در نظام ارزشی، قم: اکرام، چاپ اول.

۱۴. خنیفر، حسین و همکاران (۱۳۸۹)، راهنمای نحوه تدوین استاندارد آموزش محور. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، دفتر طرح و برنامه‌های درسی.

۱۵. درانی، کمال. مرادی، حجت‌اله (۱۳۸۸). مبانی و اصول کارآفرینی. هرمزگان: دانشگاه هرمزگان.

۱۶. دلاور، علی (۱۳۸۹). مبانی نظری و علمی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: رشد.

۱۷. سالازار، ملیت‌واس. آکینو، سونیا تیونگ. دیاژ، پازاچ. مقدمه‌ای بر کارآفرینی، ترجمه سیامک نطاق (۱۳۸۹)، تهران: کوهسار.

۱۸. سعیدی‌کیا، مهدی (۱۳۹۱). اصول و مبانی کارآفرینی. چاپ بیست و دوم، تهران: انتشارات کیا.

۱۹. سلجوقی، سید محمد (۱۳۹۰). کارآفرینی ایجاد و توسعه کسب و کار جدید. کرمان: انتشارات خدمات فرهنگی کرمان.

۱. احمدپور داریانی، محمود (۱۳۹۱). کارآفرینی (تعاریف، نظریات، الگوها). چاپ دهم، تهران: جاجرمی.

۲. احمدی، غلامعلی و فضائلی‌فرزینب (۱۳۹۲). "تحلیل محتوای کتاب‌های آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی بر اساس مولفه‌های کارآفرینی". فصلنامه توسعه کارآفرینی، شماره ۱۹، ۱۶۵-۱۸۶.

۳. آراسته، حمیدرضا (۱۳۸۲). کارآفرینی و آموزش عالی: اصول و موانع، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت؛ شماره ۲۹، ۲۳-۳۴.

۴. آقامحمدی، جواد (۱۳۹۸). توسعه ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی: تحلیل محتوای کتاب کارگاه کارآفرینی و تولید دوره متوسطه نظری از منظر میزان انعکاس کارآفرینی، راهبرد توسعه، شماره ۵۷، ۱۸۳-۲۰۴.

۵. بصریان، حمید (۱۳۷۸). "کارآفرینی و نظام آموزش عمومی". نشریه کار و جامعه، تهران. وزارت کار.

۶. پورآتشی، مهتاب (۱۳۸۷). "نهادینه کردن آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی". برنامه آموزش عالی، شماره ۱، ۲۷-۳۴.

۷. پورقاز، عبدالوهاب. کاظمی، یحیی. محمدی، امین (۱۳۹۰). "بررسی رابطه شیوه‌های تفکر و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی مدیران مدارس"، فصلنامه توسعه کارآفرینی، شماره ۱۱، ۸۵-۶۷.

۸. جعفری مقدم، سعید و فخارزاده، آرزوسادات (۱۳۹۰). "توسعه نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی (مطالعه موردی: کتاب‌های فارسی دوره دبستان)"، فصلنامه توسعه کارآفرینی، شماره ۱۱، صص ۶۶-۴۷.

۹. جهانگیری، علی و کلانتری ثقفی، ربابه (۱۳۸۷). "بررسی و سنجش ویژگی‌های کارآفرینی مدیران"، فصلنامه توسعه کارآفرینی، شماره ۱، ۲۷-۳۶.

۱۰. جهانیان، رمضان (۱۳۸۹). "بررسی راهکارهای توسعه

۳۱. واثقی، بهنام (۱۳۹۰). "تحلیل محتوای کتاب درسی کارآفرینی و نظرمعلمان کارآفرینی استان اردبیل از منظر ویژگی‌های کارآفرینی" پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی، تهران.
۳۲. یعقوبی نجف‌آبادی، اشرف (۱۳۸۹). "ضرورت آموزش کارآفرینی در همه مقاطع تحصیلی". مشاور مدرسه، ۴(۵).
33. Amolo, J., & Migiro, S.O. (2015). An entrepreneurial flair development: the role of anecosystem. *Problems and Perspectives in Management*, Volume 13, Issue 2, 494-5.
34. Arsalan, C., Dilmac, B., Hamarta, E. (2009). "Coping with stress and trait anxiety in terms of locus of control: a study with Turkish university students, "Social behavior and personality, 6, 791-800.
35. Baucus, M.S., Norton, W.I., Baucus, D.A., Human, S.E. (2008). "Fostering Creativity and Innovation without Encouraging Unethical Behavior" *Journal of Business Ethics*, 81.97-115.
36. Blessing, A.O., Dafe, E. (2014). "Entrepreneurship education and small-scale business development among students of College of Education, Warri, Delta State, Nigeria", *Merit Research Journal of Education and Review* (ISSN: 2350-2282) Vol. 2(9) pp. 185-193.
37. Carlsson, B., Acs, Z.J, Audretsch, D. and Pontus Braunerhjelm. (2009). Knowledge Creation, Entrepreneurship, and Economic Growth: A Historical Review, *Industrial and Corporate Change*, 18 (6), 1193-1229.
38. Carroll, A. (2011). Corporate social responsibility (CSR). In *SAGE brief guide to corporate social responsibility*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
39. Chiru, C., Tachiciu, L., Georgiana Ciuchete., S. (2012). "Psychological factors, behavioral variables and acquired competencies in entrepreneurship education" *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 46, 4010-4015.
40. Curry, Joshua. (2014), *A Closer Look at Entrepreneurship and AttitudetowardRiskMasterofArts(MA), BowlingGreeStateUniversity*, http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=bgsu1399829408.
41. Denanyoh, R; Adjei, K & Nyemekye, G.E (201۹), Factors that Impact on Entrepreneurial
۲۰. شیخان، ناهید (۱۳۸۶). "آموزش و ترویج کارآفرینی در - دانش‌آموزان" *مجله سیاسی-اقتصادی*، شماره ۲۴۶-۲۴۵، ۲۷۲-۲۸۱.
۲۱. صادقی، مهدی و ملکی‌نیا، عماد (۱۳۹۰). "ارزیابی دانشجویان از محیط‌های کارآفرینانه و تبیین رابطه آن با قصد کارآفرینی". *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره ۵۹.
۲۲. صمدی شیرازی، پرویز (۱۳۸۶). بررسی رابطه جو سازمانی مدرسه با روحیه کارآفرینی در دانش‌آموزان، *فصل نامه نوآوری‌های آموزشی*، سال پنجم، شماره ۱۶.
۲۳. عزیزی، سید محسن. دلجی، عبدالخالق و نصر، احمد رضا (۱۳۹۱)، *بررسی میزان کاربست مولفه‌های کارآفرینی در برنامه درسی هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای*. دومین کنفرانس ملی دانشجویی کارآفرینی، ۱-۱۰.
۲۴. فرهنگ، مریم (۱۳۹۰)، *بررسی میزان انطباق دروس تخصصی رشته صنایع چوب و کاغذ با نیازهای صنعت در این رشته*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران.
۲۵. کردنائیچ، اسدالله؛ زالی، محمدرضا (۱۳۸۷). "آموزش کارآفرینی در نظام تعلیم و تربیت"، *نشریه اقتصاد (کار و جامعه)*، شماره ۹۷-۹۶، ۱۳-۴.
۲۶. کوثری، مریم؛ نوروززاده، رضا (۱۳۸۸). "تبیین ویژگی‌های عناصر چهارگانه برنامه درسی مقطع کارشناسی با تاکید برپرورش مهارت‌های کارآفرینی"، *فصلنامه پژوهشی و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره ۵۴، ۱۸-۱.
۲۷. لطفی عظیمی، افسانه؛ عباسی، مسلم؛ محمودیان، حسن؛ جمالی، احسان؛ رضوانی‌فر، شیرین (۱۳۹۵). *بررسی رابطه انگیزه پیشرفت، نوآوری، تحمل ابهام، خودکارآمدی، عزت نفس، شکوفایی با جهت گیری کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه*. *فصلنامه نوآوری و ارزش‌افزینی* (۹) ۵.
۲۸. مشایخ، فریده (۱۳۸۶)، *فرایند برنامه ریزی آموزشی، تهران: انتشارات مدرسه*.
۲۹. مردانشاهی، مهدی؛ آقاجانی، حسنعلی (۱۳۹۴). *نقش آموزش کارآفرینی بر افزایش خلاقیت دانشجویان*، *فصلنامه نوآوری و ارزش‌افزینی*، (۸) ۴.
۳۰. مرجانی، بهناز و زیبا کلام، فاطمه (۱۳۸۲). "حرفه‌ای گرای جدید و مبانی روانشناختی آن". *فصلنامه نوآوری های آموزشی*، شماره ۵، ۱۲۲-۱۰۳.

53. Regele, M.D., and Neck, H.M. (2012). Entrepreneurship education sub-ecosystem in the United States: opportunities to increase entrepreneurial activity. Babson College, USASBE, 52-69.
54. Ristovska, N., & Stankovska, S. (2022). ENHANCING ENTREPRENEURIAL SKILLS OF EMPLOYEES IN THE EDUCATION PROCESS. *UTMS Journal of Economics*, 10(1) 109-123.
55. Samkange, W. (2022). The Implementation of Entrepreneurship Education at Secondary school Level in Harare, Zimbabwe. *The Journal of Educational Research*, 108(3), 236-249.
56. Schmidt, J. J., Soper, J. C., & Bernaciak, J. (2013). Creativity in the entrepreneurship program: a survey of the directors of award winning programs. *Journal of Entrepreneurship Education*, 16, 31e44.
57. Spigel, B. (2016). Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*, 1759-1769.
58. Stam, E., Spigel, B. (2017). Entrepreneurial Ecosystems. In R. Blackburn, D. De Clercq, J. Heinonen, & Z. Wang (Eds.), *Handbook for Entrepreneurship and Small Business*. London, UK: Sage.
59. Stephanie I. Anderson-Morales (2011). Successful entrepreneurship in a developing country, A case study in Cotonou, Benin, Master's Thesis for MSc in International Development Studies, Utrecht University, August.
60. Uzmanoglu, S., Isgoren, N. C., Cinar, A., Tektas, N., Oral, B. (2017). Evaluation of educational and technical structure at vocational school, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 3447-3451.
61. UNESCO (2008) "Inter-Regional Seminar on Promoting Entrepreneurship Education in Secondary Schools, 11 - 15, Bangkok, Thailand".
62. Zain, S M., Ahmad Basri, N.E., Mahmood, N A., Basri, H., Yaacob, M & Ahmad, M (2013). Sustainable Education and Entrepreneurship Triggers Innovation Culture in 3R. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 102, 128 - 133.
- Intention of Tertiary Student in Ghana. *International journal of business and social research*, 5(3), 19-29.
42. Davey, T., Plewa, C., Struwig, M. (2011). "Entrepreneurship perceptions and career intentions of international students", *Education & Training*, 53, 335-352.
43. Eze, J. F., & Nwali, A. C. (2012). Capacity building for entrepreneurship education: The challenge for the developing nations. *American Journal of Business Education (AJBE)*, 5(4), 401-408.
44. European Commission (2008), "Entrepreneurship in Higher Education Especially Within Non-Business Studies", Final Report of the Expert Group.
45. Fuerlinger, G., Fandl, U., & Funke, T., (2015). The role of the state in the entrepreneurship ecosystem: insights from Germany. *Triple Helix*, 2(1), 1-26.
46. Gibb, A. (1996), "Entrepreneurship and small business management twenty first century business".
47. Guven, S. (2009). "New primary education course programmes and entrepreneurship", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1.265-270.
48. Isenberg, D. (2011). How to foment an entrepreneurial revolution, *The Babson Entrepreneurship Ecosystem Project*. 10th International Entrepreneurship Forum, Bahrain, January 11, 2011, 3-5.
49. Jackson, Chad Allan (2014), Corporate social responsibility training: exploring the antecedents to corporate social entrepreneurship, Doctor of Philosophy, Department of Educational Leadership, <http://hdl.handle.net/2097/17567>.
50. Kee, J., Rodrigues, P., Kundu, S., Racine, J. (2016). Entrepreneurship Curriculum" www.sylff.org.
51. Ojwang Tom Odhiambo (2013). Youth's response to entrepreneurship education and training: A case study of out-of school youth in Nairobi. University of Minnesota, master of arts.
52. Raposo, M., do Paço, A. (2010). "Special issue: entrepreneurship and education links between education and entrepreneurial activity", *Springer Science+Business Media*, 7, 143-144.

